

Σύλλογος Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας «σὺν Ἀθηνᾶ»

Σάββατο, 2 Μαρτίου 2013

Σκεπτικισμός: οι απαρχές

Πύρρων από την Ηλεία (360-272 π. Χ.)

«κάθε ανθρώπινη γνώση εμπεριέχει αβεβαιότητα»

- Ο σκεπτικισμός ίσως να είναι και το αρχαιότερο φιλοσοφικό ρεύμα, γιατί κάθε μορφή φιλοσοφίας προϋποθέτει μια μορφή αμφισβήτησης.
- Αντίδραση στον δογματισμό.

σκεπτικοὶ δ' ἀπὸ τοῦ σκέπτεσθαι αἰεὶ καὶ μηδέποτε εὐρίσκουσιν «(ονομάζονται) σκεπτικοὶ ἀπὸ τῆν διαρκῆ εξέταση/σκέψη που ποτέ δεν καταλήγει» (Διογένης Λαέρτιος 9.70.2-3)

- Είναι ένα ιδιαίτερα ευρύ ρεύμα με πολλές υποκατηγορίες, ανάλογα με το τί αμφισβητεί κανείς και με ποιά πρόθεση (καλύτερη θεμελίωση της γνώσης, αταραξία, την ίδια την αμφισβήτηση).
- Από μία άποψη βοήθησε τα υπόλοιπα φιλοσοφικά ρεύματα να αναπτύξουν την επιχειρηματολογία τους, αλλά συνέβαλε και στην ανάπτυξη της ίδιας της επιστήμης.
- Αμφισβήτηση του εφικτού της γνώσης (θρησκευτικής, επιστημονικής, εμπειρικής, λογικής)

Οὐδὲν ὀρίζομεν (Διογένης Λαέρτιος 9.74.5)

τῷ βεβαίως καὶ πεπεισμένως διεγγνωμένῳ ἐπακολουθεῖν ἄτην. «όσα μας είναι εγγυημένα ως βέβαια και σίγουρα συνοδεύει σύγχυση/ταραχή» (Διογένης Λαέρτιος 9.71.5-6)

Η ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΚΕΠΤΙΚΩΝ

Ποσειδώνιος δὲ καὶ τοιοῦτόν τι διέξεισι περὶ αὐτοῦ. τῶν γὰρ συμπλεόντων αὐτῷ ἐσκυθρωπακότων ὑπὸ χειμῶνος, αὐτὸς γαλήνῳ ὡν ἀνέρωσε τὴν ψυχὴν, δείξας ἐν τῷ πλοίῳ χοιρίδιον ἐσθίον καὶ εἰπὼν ὡς χρὴ τὸν σοφὸν ἐν τοιαύτῃ καθεστάναι ἀταραξία.

«Ο Ποσειδώνιος αναφέρει και το εξής γι αυτόν [τον Πύρωνα]. Όταν έπλεε μαζί με άλλους και είχε πιάσει καταιγίδα, αυτός γαλήνιος έδειξε ψυχική δύναμη, δείχνοντας ένα ποντικάκι στο πλοίο να τρώει και λέγοντας πως ο σοφός σε τέτοια αταραξία πρέπει να βρίσκεται» (Διογένης Λαέρτιος 9.68.1-4).

ΔΥΟ ΕΙΔΗ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ: (ΑΚΑΔΗΜΕΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΥΡΡΩΝΕΙΟΣ)

1) ΑΚΑΔΗΜΕΙΚΟΣ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ Αρκεσίλαος 316/315-241 π. Χ., Καρνεάδης 214/213-129 π. Χ.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει την βέβαιη γνώση. Τίποτε δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με βεβαιότητα. Μπορούμε να κάνουμε λόγο μόνο για πράγματα που είναι περισσότερο εύλογα και πιο πιθανά από άλλα.

2) ΠΥΡΡΩΝΕΙΟΣ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ Τίμων, Αινησίδημος 1^ο π. Χ., Σέξτος Εμπειρικός 160-210 μ. Χ.

ΡΙΖΕΣ ΤΟΥ ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΥ ΒΡΙΣΚΟΥΝ ΟΙ ΣΚΕΠΤΙΚΟΙ ΗΔΗ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ...

στρεπτή δὲ γλώσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι: ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα: ὀπποῖόν κ' εἵπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἔπακούσαις: «ἡ γλώσσα των ανθρώπων εἶναι στρεπτή και ἔχει πολλά και κάθε είδους λόγια. Ο λόγος ἔχει χώρο πολύ και από τις δύο πλευρές. Ὅτι λόγο πεις, τέτοιο λόγο θα ακούσεις» (Ιλιάδα 248-250)

ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ (ΕΛΕΑΤΕΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ, ΓΟΡΓΙΑΣ με διαφορετική ἔννοια ο καθένας)

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὕτις ἀνήρ ἴδεν οὐδὲ τις ἔσται εἰδώς. «αὐτὸ που εἶναι σαφές κανένας ἄνθρωπος δεν γνωρίζει ούτε θα γνωρίζει» (ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ, Διογένης Λαέρτιος 9.72.1-5)

ἐτεῆ δὲ οὐδὲν ἴδμεν: ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. «τίποτε δεν γνωρίζουμε πραγματικά. Η ἀλήθεια βρίσκεται σε βάθος/σκότος» (ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ, DK 68 B 117 -125)

μὴ εἰκὴ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλλώμεθα ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ, DK 22 B 47 «να μην αποφασίζουμε πρόχειρα για τα πιο σημαντικά πράγματα»

Οι Ελεάτες αμφισβήτησαν την αξιοπιστία των αισθήσεων. Τα πράγματα φαίνονται διαφορετικά, αλλά στην ουσία εἶναι ἓνα...

ἐν τὸ πᾶν καὶ ἀγένητον καὶ σφαιροειδές (Testimonia 7.4-6)

Παρμενίδης καὶ Μέλισσος ἀνήρουν γένεσιν καὶ φθορὰν διὰ τὸ νομίζειν τὸ πᾶν ἀκίνητον (Testimonia 29.1) «Ο Παρμενίδης και ο Μέλισσος αρνούνταν την γένεση και την φθορά, διότι πίστευαν πως ὅλα εἶναι ἀκίνητα.»

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κἀγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὕτως μὲν οἶεται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὥσπερ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶομαι: ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι ἂ μὴ οἶδα οὐδὲ οἶομαι εἰδέναι. (Πλάτων, Απολογία Σωκράτους 21.d.3-7)

«κανείς από τους δυο μας δεν υπάρχει πιθανότητα να ξέρει κάτι καλό, αλλά αὐτὸς νομίζει ὅτι ξέρει ενώ δεν ξέρει, ενώ δεν γνωρίζω και δεν νομίζω [ὅτι γνωρίζω], ἄρα ἐγὼ εἶμαι λίγο πιο σοφός από αὐτόν, γιατί δεν νομίζω ὅτι γνωρίζω αὐτά που δεν γνωρίζω.»

ΠΗΓΕΣ Σατέλε, Φ. 1989. *Η φιλοσοφία*, τ. Α, μτφ. Κ. Παπαγιώργης. Αθήνα: Γνώση. Bett, R, 2000. *Pyrrho, his antecedents, and his legacy*. Oxford: Oxford University Press. < <http://plato.stanford.edu/entries/skepticism/>>